

A Pécsi Ítéltábla a dr. Ravasz László Endreügyvéd (címe) által képviselt **I.rendű felperes neve** I. rendű és **I.rendű felperes neve** II. rendű (mindketten ... szám alatti lakosok) felpereseknek - a Burai-Kovács, Perlaki, Stanka, Szikla és Társai Ügyvédi Iroda (ügyintéző: dr. Stanka Gergelyügyvéd; címe) által képviselt **I. rendű alperes neve** (címe) I. rendű, a Dr. Balog Ügyvédi Iroda (ügyintéző: dr. Balog Andrásügyvéd; címe) által képviselt **II.rendű alperes neve** (címe) II. rendű és a dr. Szabady Attila Endrekamarai jogtanácsos által képviselt **III.rendű alperes neve** (címe) III. rendű alperesek ellen szerződés részleges érvénytelenségének megállapítása iránt indított perében a Pécsi Törvényszék 2019. május 7. napján kelt 37.P.20.689/2018/18. számú ítélete ellen a felperesek által 19. sorszám alatt benyújtott fellebbezés folytán meghozta a következő

í t é l e t e t:

A másodfokú bíróság a per tárgyalásának felfüggesztése iránti kérelmet elutasítja, és az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyja.

Kötelezi a felpereseket, hogy egyetemlegesen fizessenek meg az I. rendű alperesnek 25.400 (huszonötezer-négyszáz) forint, a III. rendű alperesnek 20.000 (húszezer) forint másodfokú eljárásban felmerült perköltséget.

Az ítélet ellen fellebbezésnek helye nincs.

I n d o k o l á s

Az elsőfokú bíróság által megállapított tényállás szerint az I. rendű felperes mint adós, a II. rendű felperes és a II. rendű alperesek mint adóstársak az I. rendű alperessel mint hitelezővel 2007. október 8. napján ... szerződésszámon ingatlanvásárlás céljából deviza alapú kölcsönszerződést kötöttek. A szerződés szerint a kölcsön összege 167.696 svájci frank, de legfeljebb 23.000.000 forintnak a folyósítás napján érvényes pénztári deviza vételi árfolyamon számított svájci frank értéke, a folyósítás és a törlesztések pénzneme forint, a kölcsön futamideje 180 hónap, az éves kamatláb a szerződés megkötésekor 1,49%, a havi kezelési díj mértéke 0,27%, az első kamatperiódusra érvényes havi törlesztőrészlet 947 CHF. A II.8.10. pontban az adóstársak tudomásul vették, hogy a kölcsön igénybevételevel együtt járó, az árfolyamváltozásból eredő kockázatot teljes mértékben maguk viselik. A kölcsönszerződés részévé váltak az I. rendű alperes Lakossági Üzletág Általános Szerződési Feltételei (a továbbiakban: ÁSZF), melynek alkalmazását az adósok elfogadták.

A felperesek és a II. rendű alperes a kölcsönszerződés és az azt biztosító jelzálogszerződés alapján 2007. október 10. napján közjegyzői okiratba foglalt egyoldalú kötelezettségvállaló nyilatkozatot

tettek. A felek a kölcsönszerződést 2009. május 19. napján módosították, azt a „CIB Megoldás Hitel - Könnyített törlesztési időszakkal” terméké alakították át.

Az I. rendű felperes a törlesztőrészleteket 2010. október hónapjáig fizette, ezt követően fizetési kötelezettségét nem teljesítette. Az I. rendű alperes 2011. április 12. napján az I. rendű felperest a felmondásra történő figyelmeztetés mellett felszólította a hátralékos tartozás, 12.043,16 CHF megfizetésére, majd 2011. június 7. napján azonnali hatállyal felmondta a kölcsönszerződést, tekintettel arra, hogy az I. rendű felperes a fizetési kötelezettségének 2010. október 4. napjától kezdődően többszöri felszólítás ellenére sem tett eleget. A felmondással lejárttá tett követelés 144.566,12 CHF tőkére, 16.747,21 CHF ügyleti kamatra, 140,4 CHF késedelmi kamatra, 200.000 forint behajtási költségre és 19.280 forint közjegyzői költségére terjedt ki. A közokiratba foglalt kötelezettségvállaló nyilatkozat végrehajtási záradékolása megtörtént, a felperesek az I. rendű alperes ellen a Komlói Járásbíróságon P.20.345/2013. számon végrehajtás megszüntetése iránt pert indítottak, amit a járásbíróság felfüggesztett.

A Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvényben rögzített elszámolás szabályairól és egyes egyéb rendelkezésekről szóló 2014. évi XL. törvény (DH2 törvény) szerinti elszámolás megtörtént, az árfolyamrészről és egyoldalú szerződésmódosításból eredő túlfizetésekre az I. rendű alperes 4.902 svájci frankot elszámolt. A szerződésből eredő lejárt tartozás az elszámolás pénzügyi teljesítését követően 51.796.190 forint volt; az elszámolás felülvizsgált. Az I. rendű alperes a kölcsönszerződésből eredő valamennyi követelését átruházta a III. rendű alperesre.

A felperesek keresetükben annak megállapítását kérték, hogy a kölcsönszerződés keresetlevélben idézett (egyoldalú hiteldíj-módosításra vonatkozó) 8.3. pontja, valamint az I. rendű alperes kölcsönszerződést felmondó nyilatkozata érvénytelen. A felfüggesztett, majd a felülvizsgált elszámolás bejelentését követően folytatódó eljárásban az elsőfokú bíróság a pert a DH2 törvény 39.§-a alapján megszüntette. A felperesek fellebbezése folytán eljáró Pécsi Ítéltábla Pkf.VI.25.169/2017/2. számú végzésével a pert megszüntető végzést a kölcsönszerződés felmondása érvénytelenségének megállapítása iránti kereseti kérelemmel kapcsolatos részében hatályon kívül helyezte, és e körben az elsőfokú bíróságot a per további tárgyalására és újabb határozat hozatalára utasította, egyebekben az elsőfokú bíróság végzését helybenhagyta.

A felperesek 2018. november 19. napján előterjesztett 37.P.20.689/2018/3. szám alatti beadványukban változatlanul kérték annak megállapítását, hogy az azonnali hatályú felmondás érvénytelen; kérték, hogy a bíróság a II. és a III. rendű alpereseket a felmondás érvénytelensége megállapításának tűrésére kötelezze. Arra hivatkoztak, hogy az I. rendű alperes a kölcsönszerződésből eredő kötelezettségét megszegte, mivel nem a Polgári törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: 1959. évi Ptk.) 277.§ (1) bekezdés c) pontjában foglaltaknak megfelelően teljesített, illetve nem teljesítette az 1959. évi Ptk. 205.§ (3) bekezdésében és 277.§ (5) bekezdésében foglalt kötelezettségét. Hangsúlyozták, hogy az I. rendű alperes hibájából, jogellenes magatartása miatt következett be a szolgáltatások teljesítésének lehetetlenülése, minek folytán az 1959. évi Ptk. 312.§ (3) bekezdésére tekintettel semmit sem kell fizetniük az I. rendű alperesnek, szabadultak a tartozás alól. A kölcsönszerződéses jogviszony 2010. március 31. napjával megszűnt, így nem létező szerződés került felmondásra. A felmondás emiatt az 1959. évi Ptk. 200.§ (2) bekezdésére, 209.§-ára és 209/A.§-ára figyelemmel érvénytelen. Keresetüket olyan módon kívánták megváltoztatni, hogy annak megállapítását is kérték, kölcsöntartozásuk nincs, a kölcsönszerződéses jogviszony 2010. március 31. napjával megszűnt. Állították, hogy jogos érdekük fűződik a

lehetetlenülés megállapításához, mert ebben az esetben nem kell tovább fizetniük a kölcsöntartozást. 37.P.20.689/2018/12. szám alatti utóiratukban előterjesztettek szerint hivatalból kérték figyelembe venni a 2/2014. számú Polgári jogegységi határozat III/1. pontjában foglaltakat, az árfolyamkockázat viselésére vonatkozó szerződési feltételek tisztességtelenségét.

Az I. és a III. rendű alperesek ellenkérelme a kereset elutasítására irányult. A II. rendű alperes érdemi ellenkérelmet nem terjesztett elő.

Az elsőfokú bíróság a keresetet elutasította, és a felpereseket az I. rendű alperes javára 63.500 forint, a II. rendű alperes javára 10.000 forint, a III. rendű alperes javára 15.000 forint elsőfokú perköltség megfizetésére kötelezte.

Az elsőfokú bíróság ítéletének indokolásában kifejtette, hogy a megállapítási kereset Polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: 1952. évi Pp.) 123.§-ában meghatározott törvényi feltételeinek vizsgálatát hivatalból kell elvégeznie, e feltételeknek együttesen kell fennállniuk; a kereset csak a jogvédelmi szükséglet fennállása, a teljesítés követelésének és a jogvédelem más módon való biztosításának kizártsága esetén lehet alapos.

Az elsőfokú bíróság szerint a jogvédelmi szükséglet a perbeli esetben - szemben a felperesek álláspontjával - nem áll fenn. A felperesek nincsenek elzárva egyéb jogvédelmi eszközök igénybevételeitől, egy esetlegesen velük szemben indított vagy indítandó marasztalási perben, egyéb követelésérvényesítési eljárásban, a velük szemben indított végrehajtási eljárásban a jelen perben kért ítéleti deklarációra kifogásként, védekezésként hivatkozni lehet (BH1985.195., BDT2005.1148.), illetve az általuk kezdeményezett végrehajtás megszüntetése iránti per során igazolhatják, hogy a végrehajtás alapjául szolgáló követelést valamilyen okból nem kötelesek megfizetni (BH2015.71.). A kért megállapítás tehát a felperesek jogainak megóvása érdekében nem szükséges, jogmegóvási szükséglet hiányában önálló kereseti kérelemként a kölcsönszerződés felmondásának jogszerűtlenségére a felperesek nem hivatkozhatnak.

Rögzítette az elsőfokú bíróság, hogy a jelen perben az 1952. évi Pp. 146/A.§ (1) bekezdése alapján a keresetet az alperes érdemi ellenkérelmének előadását követő harminc napon túl nem lehet megváltoztatni. Az I. rendű alperes 2018. január 17. napján nyújtotta be érdemi ellenkérelmét, melyre figyelemmel a felperesek 2018. november 19. napján előterjesztett hivatkozása a felmondás érvénytelensége körében ebben a perben érdemben nem volt vizsgálható, azt mint meg nem engedett keresetváltoztatást a bíróság a 17/I. számú végzésével elutasította.

A szerződés semmisségének hivatalbóli megállapítására vonatkozó felperesi előadás kapcsán arra utalt az elsőfokú bíróság, hogy csak a tényállás részévé tett szerződési feltételek érvénytelenségét kell észlelnie, ha az a rendelkezésre álló bizonyítékok alapján egyértelműen, külön bizonyítás lefolytatása nélkül megállapítható. A semmisségi ok hivatalbóli észlelése nem azt jelenti, hogy a bíróság a szerződés valamennyi rendelkezését hivatalból köteles vizsgálni, és azt sem, hogy a felek az 1952. évi Pp. 146/A.§ (1) bekezdésében megállapított határidő megkerülésével újabb, a keresettel egyáltalán nem érintett érvénytelenségi okokat hozhatnak perbe. A fent kifejtett álláspontjára figyelemmel az elsőfokú bíróság mint szükségtelent mellőzte a szerződéskötés körülményeire vonatkozó felperesi bizonyítási indítvány teljesítését.

Az elsőfokú ítélet ellen a felperesek fellebbeztek. Elsődlegesen az elsőfokú ítélet megváltoztatását és a keresetük teljesítését, másodlagosan az 1952. évi Pp. 252.§ (2), illetve (3) bekezdése alapján az

elsőfokú bíróság ítéletének hatályon kívül helyezését, és az elsőfokú bíróságnak a per újabb tárgyalására és újabb határozat hozatalára utasítását kérték.

Fellebbezésüket azzal indokolták, hogy a megállapítási kereset 1952. évi Pp. 123.§-ában meghatározott törvényi feltételei esetükben végrehajtás hiányában is fennállnának, ugyanakkor ellenük még végrehajtás is indult. Emellett a jogvédelem szükségessége a KHR listáról való lekerüléssel is alátámasztható; a felmondás miatt a KHR listán nem teljesítő adósként vannak nyilvántartva, de a 2011. évi CXXII. törvény 16. és 17.§-a alapján a KHR listáról való törlésük lenne indokolt. A végrehajtás ténye alapján különösen értelmezhetetlennek találták, hogy miért kellene a felmondás jogszerűtlenségét másik perben elbírálni. Előadták, hogy a kereset valamennyi anyagi jogi érvét a fellebbezés részeként is kéri figyelembe venni. Kérték a szerződés árfolyamrés miatti érvénytelenségének hivatalbóli észlelését és közlését a felekkel az Európai Unió Bírósága C-118/17. számú ítéletében kifejtett indokok alapján. Arra hivatkoztak, hogy az 1959. évi Ptk. 209.§ (1) bekezdése, 209/A.§ (2) bekezdése, az Európai Unió Bírósága C-118/17. számú ítélete, annak első kérdésre adott válasza, 43., 44., 54. és 55. pontjaira tekintettel értelmezendő 93/13. EGK irányelv 6. cikk 1. bekezdése alapján értelmezett EUMSZ 169. cikke, és az előbbiek szerint értelmezendő DH2 törvény 37.§-a és 37/A.§-a és a DH1 törvény 31.§-a alapján megállapítható a szerződés teljes érvénytelensége. Hangsúlyozták a közösségi jog nemzeti joggal szembeni primátusát, rámutatva, hogy az EUMSZ 169. cikke alapján az uniós joggal ellentétes rendelkezéseket a nemzeti bíróságnak kötelezően figyelmen kívül kell hagynia. Fellebbezésükben vitatták, hogy a semmisség hivatalbóli észlelését a keresetváltoztatás tilalma korlátozná; rámutattak, hogy nem kerülhet hátrányosabb helyzetbe az a fél, akinél a bíróság csak a keresetváltoztatási határidőn túl észleli és közli hivatalból az érvénytelenségi okot. Álláspontjuk szerint a hivatalbóli észlelésnek nem akadály, hogy az érintett szerződési feltételt nem tették a tényállás részévé, különösen, mivel az Európai Unió Bíróságának C-51/17. számú ítélete alapján az árfolyamkockázati tájékoztatás tisztességtelensége nyilvánvaló, a szerződés egyszerű elolvasásával érzékelhető, emellett a C-118/17. számú ítélet árfolyamrésre vonatkozó válasza és az 54. pontja szerinti teljes érvénytelenség is nyilvánvaló semmisségi ok.

Az Európai Unió Bírósága C-118/17. számú ítéletéből kiemelték, hogy bizonyos szerződési feltételek jogszabály útján történő tisztességtelennek minősítése, illetve azoknak új szerződési feltételekkel való helyettesítése nem fejthet ki a fogyasztók számára biztosított védelmet gyengítő hatást; mindenkor lehetővé kell tenni annak a jogi és ténybeli helyzetnek a helyreállítását, amelyben az adós a tisztességtelen feltétel hiányában lett volna; biztosítani kell az eladó vagy szolgáltató jogalap nélküli, a tisztességtelen feltétel alapján való gazdagodásának visszatérítéséhez való jogot; a tisztességtelen szerződési feltétel nemzeti jog diszpozitív rendelkezésével való helyettesítésének lehetősége azokra az esetekre korlátozódik, amelyben a teljes szerződés megsemmisítése folytán a fogyasztót különösen káros következmények érhetnék, és az ilyen módon az utóbbit büntetné. Rámutattak, hogy a C-118/17. számú ítélet 55. pontja szerint az alapügybeli szerződés érvényben tartása az Európai Unió Bíróságának megítélése szerint az adós érdekeivel ellentétben állónak tűnik, és az e döntés alapjául szolgáló Dunai-ügyre jellemző eljárásbeli elemek a jelen perben is fennállnak. Kijelentették, hogy nem áll érdekükben az árfolyamrésre vonatkozó tisztességtelen szerződési feltétel pótlása, nem akarják, hogy a pótlással teljesíthetővé váljon a szerződés, mert ebben az esetben fennmarad az árfolyamkockázat-viselési kötelezettségük. Nem kérik a DH1 törvény 3.§ (2) bekezdése szerinti árfolyampótlást, mert az gyengítené fogyasztói érdekeiket. Kifejezetten az eredeti állapot helyreállítása áll az érdekükben, élni kívánnak a C-118/17. számú ítélet szerinti fogyasztóvédelmi jogi lehetőséggel, a megsemmisítéssel, mely egyedül az eredeti állapot helyreállításával valósulhat meg az 1959. évi Ptk. 237.§ (1) bekezdése szerint. Az uniós jog primátusa alapján az 1959. évi Ptk. 237.§ (2) bekezdése nem alkalmazható, egyébként álláspontjuk

szerint a kölcsön nyújtása reverzibilis szolgáltatás. Kifejtették, hogy a bírói figyelemfelhívás az árfolyamrés miatti semmisségre kötelező, amelynek ki kell terjednie arra, hogy az árfolyamrés a szerződés semmisségére vezet. Hivatkoztak az 1/2005. (VI. 15.) PK véleményre, mely alapján, ha a bíróság semmisségi ok fennálltát hivatalból észleli, lehetőséget biztosít a feleknek, hogy az érvénytelenség megállapításának esetére vonatkozó érdemi nyilatkozataikat megtehessek. Ez teszi lehetővé, hogy a felek a semmisség megállapítása esetére az eljárási szabályok betartásával nyilatkozataikat megtegyék, megfelelő kereseti kérelmet terjesszenek elő, egyéb perbeli nyilatkozatot tegyenek.

Kérték továbbá a per tárgyalásának felfüggesztését az Alkotmánybíróság V/732-1/2019. számú eljárása befejezéséig, mely eljárás a fent indítványozott szerződés-semmisségi ok észlelésével, közlésével közvetlenül összefüggő tárggyal bír.

Az I. rendű alperes fellebbezési ellenkérelmében az elsőfokú ítélet helybenhagyását kérte. Kiemelte, hogy a felmondásra vonatkozó megállapítás volt a per tárgya, a felperesek 2018. november 17. napján előterjesztett keresetmódosítása az 1952. évi Pp. 146/A.§-a alapján elkésztett, a maga részéről a keresetmódosításhoz nem járult hozzá. Az elsőfokú bíróság helyes indokai szerint a megállapítási kereset előterjesztésének az 1952. évi Pp. 123.§-ában írt konjunktív feltételei nem állnak fenn, de a felperesek keresete érdemben is megalapozatlan lenne, mert jelentős mértékű tartozás vonatkozásában állt fenn a fizetési késedelem, a tartozás a tisztességtelenül felszámított összeg figyelmen kívül hagyása mellett is megalapozta a felmondást. Kiemelte, hogy a semmisség hivatalbóli észlelése nem mentesíti a felpereseket az 1952. évi Pp. 121.§-ában előírtak teljesítése alól. Az árfolyamrés kérdését a jogalkotó a DH törvényekkel rendezte, az Európai Unió Bírósága maga is azt állapította meg, hogy az árfolyamrés alkalmazásából fakadó érvénytelenségi ok magyar jogalkotó általi orvoslása a jogkövetkezményeket illetően megfelel az uniós normáknak. Fellebbezési ellenkérelmének kiegészítésében felhívta az Európai Unió Bírósága C-26/13. számú ítéletének 76-85. pontjait, illetve a C-118/17. számú ítélet 34-45. pontjait. Rögzítette, hogy a felperesek által hivatkozottakkal ellentétben a DH1 törvény hatálya alá tartozó szerződések már nem semmisek az árfolyamrés okán. A C-118/17. számú ítéletnek nincs olyan tartalma, hogy amennyiben valamely szerződés tartalmazza az árfolyamrésre vonatkozó szerződési feltételt, akkor azt a szerződést a nemzeti bíróságnak kötelező megsemmisítenie. Ellenkezőleg, az ítélet azt rögzíti, hogy a 93/13/EGK irányelv 6. cikk 1. bekezdésével nem ellentétes az a nemzeti szabályozás, amely az eljáró bíróság számára nem teszi lehetővé, hogy helyt adjon a kölcsönszerződés valamely árfolyamrésszel kapcsolatos rendelkezése tisztességtelen jellege miatti megsemmisítésére irányuló olyan kérelemnek, mint amely az alapügyben szerepel, feltéve, hogy az ilyen szerződési feltétel tisztességtelen jellegének megállapítása lehetővé teszi annak a jogi és ténybeli helyzetnek a helyreállítását, amelyben a fogyasztó a tisztességtelen szerződési feltétel hiányában lett volna. A C-118/17. számú ítélet elemzése alapján annak lehetősége, hogy a hazai bíróság semmis kikötést a nemzeti jog valamely diszpozitív rendelkezésével ne helyettesíthessen, legfeljebb az árfolyamkockázat esetében merülhetne fel; az ítélet 44. pontjától kezdve a bíróság az árfolyamkockázat körében fejt ki álláspontját.

A II. rendű alperes fellebbezési ellenkérelmet nem terjesztett elő.

A III. rendű alperes fellebbezési ellenkérelme az elsőfokú ítélet helybenhagyására irányult. Kiemelte, hogy a másodfokú bíróságnak kizárólag azt kell vizsgálnia, van-e helye megállapítási kereset előterjesztésének. Rámutatott, hogy a C-118/17. számú ítélet felperesi értelmezése téves, abból nem következik, hogy a szerződés semmisségének megállapítása esetén kizárólag az eredeti állapot helyreállításának van helye. Ezzel szemben felhívta a hivatkozott ítélet 40. pontját, amelyben

az Európai Unió Bírósága kifejezte, hogy az árfolyamrésre vonatkozó szerződési feltételek törvényi úton való módosítása megfelel a 93/13/EGK irányelv célkitűzésének, mert e cél a felek közötti egyensúly helyreállítása a szerződés egésze érvényességének fenntartásával, nem pedig a tisztességtelen feltételeket tartalmazó valamennyi szerződés semmissé nyilvánítása. Kiemelte, hogy a DH törvények ennek az egyensúlynak a helyreállítása érdekében születtek. Az eredeti állapot helyreállításának felperesi értelmezés szerinti módja a fogyasztó felé tolná el az egyensúlyt, a fogyasztó jogalap nélkül gazdagodna a rendelkezésre bocsátott kölcsön ingyenes használata folytán.

A fellebbezés alaptalan.

Az elsőfokú bíróság a tényállást helyesen állapította meg, és abból érdemben helyes jogi következtetést vont le, mellyel a másodfokú bíróság is egyetért. Kiemeli a másodfokú bíróság, hogy a perbeli kölcsöntartozás behajtása érdekében a felperesek ellen a végrehajtást már elrendelték, a felperesek a végrehajtás megszüntetése iránt pert kezdeményeztek.

A fellebbezésben foglaltakra is figyelemmel rögzíti a másodfokú bíróság, hogy a perben elbírált kereset tárgya - az elsőfokú bíróság által helytállóan ismertetettek szerint - kizárólag az volt, hogy a kölcsönszerződés 2011. június 7-i felmondásának jogszerűtlensége megállapítható-e. Az elsőfokú bíróság 37.P.20.689/2018/17. számú végzésének megfelelően az 1952. évi Pp. 146/A.§ (1) bekezdésében írt keresetváltoztatási korlátozás alá esett a 37.P.20.689/2018/3. számú előkészítő iratban előterjesztett, a kölcsönjogviszony 2010. március 31. napján történt megszűnésének, a kölcsöntartozás fenn nem állásának megállapítására irányuló kereseti kérelem. A keresetváltoztatás korlátozottsága nem érintette azonban a felpereseknek azt a lehetőségét, hogy a már előterjesztett kereset alapjául szolgáló jogi érvelésüket megváltoztassák, ami azért bírt különös jelentőséggel, mert a jogvédelmi szükséglet fennállását a felperesek által állított jogi tények tükrében kellett vizsgálni. A másodfokú bíróság a fentiekre figyelemmel az elsőfokú bíróság ítéletének indokolását annyiban pontosítja, hogy a felperesek 2018. november 19. napján előterjesztett, a felmondás érvénytelenségére [jogellenességére] vonatkozó hivatkozása a perben vizsgálható volt, elsődlegesen a megállapítási kereset feltételeit érintő körben.

Utóbbit illetően a másodfokú bíróság rögzíti, hogy a végrehajtási cselekmények elszenvedése olyan jelentős joghátrányt okoz, amelynek elkerülése érdekében indokolt, hogy a végrehajtás megindítása előtt, azt megelőzve az adósnak tekintett személy megállapítási pert kezdeményezhessen. Miután azonban a végrehajtást már elrendelték, a felperesek a végrehajtás megindításával járó joghátrányokat többé már nem tudják elkerülni (BH.2015.71). Ugyanakkor az 1952. évi Pp. 366. §-a és 369. §-a alapján jogosultak voltak a végrehajtás megszüntetése iránti pert indítani, amit meg is tettek. Ennek a pertípusnak a célja kifejezetten az, hogy az adós mindazokat a tényeket és körülményeket felhozhassa, amelyekre védekezésként hivatkozhatott volna, ha a végrehajtást kérő a végrehajtási záradékolás iránti kérelme helyett a követelés érvényesítése iránti pert indított volna. A felmondás hatályosságának, érvényességének vitatása közvetlenül a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény (a továbbiakban: Vht.) 23/C. § (2) bekezdésében előírt feltétel teljesülését befolyásolhatja. Mivel azonban a követelés, illetve annak közvetlen végrehajtásra való alkalmasságának tartalmi vizsgálata a végrehajtási nemperes eljárás kereteit meghaladja, a bírói gyakorlat szerint a perbelihez hasonló kérdések a követelés közvetlen végrehajtáshoz szükséges formában történő létrejöttét érinthetik, és így az 1952. évi Pp. 369.§ a) pontja körében vizsgálhatóak (BH.2019.301.). Emellett a jelen perben a felperesek a felmondás jogellenességét arra alapították, hogy a teljesítés 1959. évi Ptk. 312.§ (3) bekezdése szerinti lehetetlenülése folytán a tartozásuk megszűnt. Hivatkozásuk lényege tehát a követelés megszűnésére vonatkozó állítás, ami az 1952. évi Pp. 369.§ b) pontja szerint a végrehajtás megszüntetése iránti per alapja lehet.

A felperesek fellebbezésében foglaltakkal szemben nem az az eldöntendő kérdés, hogy miért kellene a felmondás jogszerűtlenségét a végrehajtás megszüntetése iránti perben elbírálni, hanem az, hogy miért lenne indokolt a követelés (lehetetlenülésre alapított) megszűnését megállapítási perben vizsgálni, ha erre végrehajtás megszüntetése iránti per alapítható, mely a jogvédelemnek megfelelő és hatékony eszköze. Nem hagyható figyelmen kívül az sem, hogy a végrehajtás megszüntetése iránti per az adós jogainak védelme érdekében soron kívüli, és ebben a perben mód van a végrehajtási eljárás felfüggesztésére is, amely a megállapítás iránti perben nem lehetséges.

A megállapítási per kivételes, kiegészítő lehetőség, melynek az elsőfokú bíróság által is ismertetett feltétele, hogy a felperesek jogainak megóvásához a kért megállapítás szükséges legyen. Mindaddig, amíg a felpereseknek lehetősége és jogosultsága van a Vht.-ben szabályozott okból nemperes eljárásban a végrehajtás megszüntetését, avagy a végrehajtási záradék törlését kérni, vagy a Pp. 369.§-ában meghatározott okokból végrehajtás megszüntetési pert indítani, addig megállapítás iránti kereset előterjesztése jogvédelmük érdekében nem szükséges (BDT2009.2053.) Ebből kifolyólag helytállóan állapította meg az elsőfokú bíróság, hogy a felperesek jogainak az I. rendű alperessel (illetve jogutódjával, a III. rendű alperessel) szemben való megóvása végett megállapítási kereset indítása a perbeli tartalommal nem indokolt, az 1952. évi Pp. 123.§-ában foglalt konjunktív feltételek egyike nem áll fenn. Jogvédelmi érdek hiányában a végrehajtási eljárás folyamatban léte alatt a végrehajtás alá tartozó követelés kapcsán végrehajtás megszüntetése iránti per helyett vagy azzal párhuzamosan nem lehet megállapítási pert indítani.

A perbeli esetben nem alapozza meg a felmondás érvénytelenségének (jogszerűtlenségének) megállapításához fűződő jogvédelmi szükségletet a KHR-ből való törlés iránti igény sem. A központi hitelinformációs rendszerről szóló 2011. évi CXXII. törvény (a továbbiakban: KHR. tv.) 11.§ (1) bekezdése értelmében a KHR-be történő (jelen pert érintően releváns) adatátadás azt a természetes személyt érinti, aki az adatszolgáltatás tárgyát képező szerződésben vállalt fizetési kötelezettségének olyan módon nem tesz eleget, hogy a lejárt és meg nem fizetett tartozásának összege meghaladja a késedelembe esés időpontjában érvényes legkisebb összegű havi minimálbért és ezen minimálbérosszeget meghaladó késedelem folyamatosan, több mint kilencven napon keresztül fennállt. A felmondás idején ugyanebben a tárgyban a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény 130/C.§ (1) bekezdése rendelkezett a fentiekkel azonos módon. A felperesek a felmondást megelőzően több havi törlesztőrészlettel késedelembe estek, a felmondástól függetlenül is folyamatosan olyan jelentős tartozásuk állt fenn, mely a legkisebb összegű havi minimálbért többszörösen meghaladta, és amit azóta sem teljesítettek. A nyilvántartott személy a referenciaadatainak jogellenes átadása és kezelése miatt, illetve azok helyesbítése vagy törlése céljából a KHR. tv. 16.§-a szerinti kifogást terjesztheti elő, aminek eredménytelensége esetén a referenciaadat-szolgáltató és a KHR-t kezelő pénzügyi vállalkozás ellen a KHR. tv. 17.§-a alapján keresetet indíthat; a KHR-ben való nyilvántartásra vonatkozó jogvita elintézésének ez a módja, ami a megállapítási kereset előterjesztését az ezzel kapcsolatos kérdésben ismét csak szükségtelessé teszi.

Helytállóan foglalt állást az elsőfokú bíróság abban a kérdésben is, hogy semmiségi ok hivatalbóli észlelésének szükségessége a jelen perben nem áll fenn.

A C-118/17. sz. ügyben az Európai Unió Bírósága a 93/13/EGK. irányelv 6. cikkének (1) bekezdését olyan módon értelmezte, hogy azzal nem ellentétes az a nemzeti szabályozás, amely az eljáró bíróság számára nem teszi lehetővé, hogy helyt adjon a kölcsönszerződés valamely, árfolyamrésszel kapcsolatos rendelkezésének tisztességtelen jellege miatti megsemmisítésére

írányuló kérelemnek, feltéve, hogy az ilyen szerződési feltétel tisztességtelen jellegének megállapítása lehetővé teszi azon jogi és ténybeli helyzet helyreállítását, amelyben a fogyasztó e tisztességtelen szerződési feltétel hiányában lett volna.

Az árfolyamrésre vonatkozó tisztességtelen szerződési feltételek jogalkotó általi megsemmisítése és az elszámolás megtörténte folytán a felperesek éppen abba a jogi és ténybeli helyzetbe kerültek, melyben a különmemű árfolyamok alkalmazására vonatkozó tisztességtelen szerződési feltétel hiányában lettek volna. Az érvénytelenség megállapítása és a jogkövetkezményeinek alkalmazása a jogalkotó részéről ebben a tárgyban az Európai Unió Bírósága által kibontott jogértelmezésnek megfelelően már megtörtént, amire figyelemmel a bíróságnak az árfolyamrésre vonatkozóan már nincs mit észlelnie és kiküszöbölnie. A felpereseknek nincs jogalapjuk arra, hogy az uniós jog (nem vitatott) primátusára hivatkozással a kölcsönszerződésüket kivonják a nemzeti deviza törvények hatálya alól, ilyen lehetőségre az Európai Unió Bíróságának egyetlen ítélete sem utal.

A Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvényben rögzített elszámolás szabályairól és egyes egyéb rendelkezésekről szóló 2014. évi XL. törvény (DH2 törvény) 37.§ (1) bekezdése, illetve 39.§-a azt írja elő, hogy a törvény hatálya alá tartozó deviza alapú fogyasztói kölcsönszerződések esetében az érvénytelenség megállapítását csak az érvénytelenség jogkövetkezményeinek alkalmazásával együtt lehet kérni. Az érvénytelenség elsődleges jogkövetkezménye, hogy az érvénytelen szerződés (részleges érvénytelenség esetén annak meghatározott része, feltétele) joghatás kiváltására nem alkalmas. Ha azonban az érvénytelen szerződés alapján teljesítés történt (részleges érvénytelenség esetén az érvénytelen feltétel a teljesítésre kihatott), az így előállott helyzetet rendezni kell, a DH2 törvény ennyiben tartalmaz megkötést az adósok számára. Az érvénytelenség jogkövetkezménye ezekben az esetekben (az 1959. évi Ptk. hatálya alatt) az érvényessé vagy a határozathozatalig terjedő időre történő hatályossá nyilvánítás lehet. Az érvénytelenséggel okozott érdeksérelmet a bíróság felszámolja, melynek során az adóst olyan ténybeli és jogi helyzetbe hozza, mint amilyenben az érvénytelenségi ok hiányában lett volna. Téves az a felperesi hivatkozás, hogy a nemzeti szabályozás az eljáró bíróság számára ne tenné lehetővé a kölcsönszerződés valamely rendelkezésének a tisztességtelen jellege miatti megsemmisítésére irányuló kérelem teljesítését, ha az eljáró bíróság megállapítja, hogy e szerződési feltétel tisztességtelen, és a szerződés az említett szerződési feltétel hiányában nem teljesíthető. Adott esetben az érvényessé nyilvánítás mikéntjére tartozó kérdés lehet annak maradéktalan biztosítása, hogy a tisztességtelen rendelkezéshez ne fűződhessen semmilyen joghatás; az érvényessé nyilvánításnak tartalmilag kell az érvénytelenség megsemmisítését magában hordoznia.

A perben felmerült az árfolyamkockázat kérdése is, elsőként olyan módon, hogy a felperesek a felfüggesztés tartama alatt előterjesztett, ezért az 1952. évi Pp. 155.§ (2) bekezdése szerint hatálytalan 14.P.20.693/2014/3. számú keresetpontosítás megnevezésű beadványukban előadták, kereseti kérelmük az egyoldalú hiteldíjmódosításra vonatkozó szerződési feltétel érvénytelenségének megállapítására irányul, emellett azonban a pénzügyi intézménytől kapott nem megfelelő tájékoztatás esetén a 6/2013. Polgári jogegységi határozatra figyelemmel alappal gondolhatták, hogy az árfolyamkockázat nem valós, vagy őket csak korlátozott mértékben terheli, így a szerződésnek az árfolyamkockázatra vonatkozó rendelkezése tisztességtelen, aminek következtében a szerződés részlegesen vagy teljesen érvénytelen. Erre és az Európai Unió Bírósága C-26/13., C-397/11. számú ügyben hozott ítéletére is hivatkozással keresetüket a kereseti kérelem változtatása nélkül úgy kívánták pontosítani, hogy a bíróság hivatalból rendelkezzen a kölcsönszerződés érvényessé nyilvánításáról olyan módon, hogy az árfolyamváltozásból keletkező kötelezettségek a szerződéskötéskori árfolyam 25%-os mértékű emelkedéséig az adóst, míg a 25%-ot meghaladó részben a pénzintézetet terhelik.

A fentiekből következően a fogyasztó felperesek a vonatkozó szabályozás ismeretében mérlegelték az árfolyamkockázat áthárításának érvénytelenségét, de ennek ellenére azt kifejezetten nem kívánták a kereset tárgyává tenni (amit kifejeztek a 37.P.20.689/2018/12. szám alatti beadványukban is). A semmiség hivatalbóli észlelésére vonatkozó kötelezettségre ilyen módon való támaszkodás azonban nyilvánvalóan kívül esik az információs- és érdekérvényesítési egyenlőtlenség ellensúlyozására hivatott fogyasztóvédelmi célokon, és visszaélészerű joggyakorlásra ad lehetőséget. Ha a fogyasztónak határozott álláspontja van valamilyen érvénytelenségi kérdésben, amit egyértelműen ki is fejez, ismert előtte az igényérvényesítés módja és lehetősége, de azt valamilyen, ki nem nyilvánított okból (pl. a törvény által előírt elszámolás elkészítésének negálása vagy egy esetleges pervesztesség kockázatának elhárítása miatt) tudatosan nem teszi per tárgyává, e perbeli magatartásából következően nincs olyan, a fogyasztókra általában jellemző jogvédelmet igénylő helyzetben, ami a per kereteinek hivatalból történő tagítását indokolná.

A másodfokú bíróság a felpereseknek az Alkotmánybíróság előtt V/00732/2019. számon nemzetközi szerződésbe ütközés vizsgálata miatt folyamatban lévő eljárásra figyelemmel előterjesztett tárgyalás felfüggesztése iránti kérelmét az 1952. évi Pp. 152.§ (2) bekezdésének, 155/B.§ (3) bekezdésének megfelelő alkalmazásával elutasította. Az Európai Unió Bírósága a C-483/16. számú Sziber-ügyben a DH2 törvény 37. és 37/A.§-aival összefüggésben a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló, 1993. április 5-i 93/13/EGK tanácsi irányelv 7. cikkét úgy értelmezte, hogy a fogyasztók által indított kereset vonatkozásában a DH2 törvény szerinti különleges eljárási követelmények támasztásának nincs akadálya, ha az ilyen szerződésben foglalt feltételek tisztességtelen jellegének megállapítása lehetővé teszi azon jogi és ténybeli helyzet helyreállítását, amelyben a fogyasztó e tisztességtelen feltételek hiányában lett volna. Utóbbi körülmény vizsgálatára irányul az Alkotmánybíróság eljárásának országgyűlési képviselők általi kezdeményezése, miután azonban az érdemi döntés során a DH2 törvény felhívott szakaszainak alkalmazására nem került sor, így az Alkotmánybíróság határozata a jelen pernek nem előkérdése.

A felperesek fellebbezési kérelme kiterjedt az elsőfokú ítélet hatályon kívül helyezésére is. Miután azonban az elsőfokú eljárásban lényeges eljárási szabálysértés nem történt, sem érvénytelenségi ok fennállásának hivatalbóli észlelése, sem pedig további bizonyítás nem szükséges, a másodfokú bíróság az 1952. évi Pp. 252.§ (2)-(3) bekezdéseire figyelemmel a hatályon kívül helyezésre indokot nem látott.

Mindezekre figyelemmel a másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét az 1952. évi Pp. 253.§ (2) bekezdése alapján helybenhagyta.

Az eredménytelenül fellebbező felpereseket az 1952. évi Pp. 78.§ (1) bekezdése alapján kötelezte fellebbezési eljárási költség megfizetésére. E címen a másodfokú bíróság az I. és a III. rendű alperes képviselőjének munkadíját számolta el, melynek összegét a bírósági eljárásban megállapítható ügyvédi költségekről szóló 32/2003. (VIII. 22.) IM rendelet 3.§ (3) és (5) bekezdése, valamint (az I. rendű alperes esetében) 4/A.§-a alapján határozta meg. A II. rendű alperesnek az 1952. évi Pp. 75.§ (1)-(4) bekezdése szerint megtérítendő költsége nem merült fel.

Pécs, 2019. december 6.

Dr. Kutasi Tünde s.k. a tanács elnöke, Gáspárné dr. Baranyabán Judit s.k. előadó bíró, Dr. Hrubai Adrienn s.k. bíró